

Správa o plnení Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na roky 2013 – 2016 za rok 2013

1. Úvod

HIV/AIDS je vážnym zdravotníckym a celospoločenským problémom. Narastajúci počet osôb s HIV/AIDS a nevyliciteľnosť tohto ochorenia zdôrazňujú skutočnosť, že prevencia je najúčinnším prostriedkom v zabránení šírenia HIV/AIDS v populácii. V súlade s Programovým vyhlásením vlády SR bol v roku 2013 uznesením vlády SR č. 671 na rokovaní vlády SR schválený Národný program prevencie HIV/AIDS v SR na roky 2013 – 2016 (ďalej len „národný program“). Národný program vychádza zo špecifických charakteristík vo výskyte HIV/AIDS v SR. Je zameraný na celú populáciu SR s dôrazom na ohrozené skupiny obyvateľstva. Koordinátorom národného programu v SR je hlavný hygienik SR, ktorý je zároveň predsedom Národnej komisie pre prevenciu HIV/AIDS (ďalej len „národná komisia“). Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ÚVZ SR“) koordinuje plnenie úloh a aktivít jednotlivých rezortov a organizácií zastúpených v národnej komisii, vyplývajúcich z národného programu. Finančné prostriedky na zabezpečenie úloh národného programu sú vyčlenené z rozpočtových kapitol zodpovedných rezortov.

2. Surveillance HIV/AIDS v SR

V SR sa epidemiologická a laboratórna surveillance (epidemiologická bdelosť, epidemiologický dohľad) HIV/AIDS vykonáva od roku 1985. Epidemiologickú surveillance zabezpečujú regionálne úrady verejného zdravotníctva (ďalej len „RÚVZ v SR“). Výsledky za SR sumarizuje a vyhodnocuje mesačne a kvartálne RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave.

V SR bolo v roku 2013 diagnostikovaných a epidemiologicky vyšetrených 83 nových prípadov HIV infekcie. Osemdesiat prípadov (10 u žien, 70 u mužov) bolo u občanov Slovenskej republiky a tri prípady u cudzincov pri ich prechodnom pobyte na Slovensku. Hlásených bolo šesť nových prípadov syndrómu získanej imunitnej nedostatočnosti (AIDS) u občanov SR, jedno úmrtie pacienta s rozvinutými príznakmi AIDS a jedno úmrtie HIV infikovaného pacienta bez príznakov AIDS. Od roku 1985 do 31. 12. 2013 bolo u občanov Slovenskej republiky registrovaných 512 prípadov infekcie HIV, z toho 441 prípadov u mužov a 71 prípadov u žien. Od začiatku monitorovania prípadov HIV/AIDS v SR prešla HIV infekcia do štádia AIDS u 74 osôb. Zaznamenaných bolo spolu 51 úmrtí HIV infikovaných osôb, u ktorých sa v 42 prípadoch pred úmrtím rozvinuli klinické príznaky AIDS. Väčšina infekcií bola v SR zaznamenaná v skupine mužov majúcich sex s mužmi. Najviac HIV infikovaných ľudí žije vo väčších mestách a najvyššia kumulatívna incidencia HIV infekcie je dlhodobo v Bratislavskom kraji. V tomto kraji dosiahla hodnotu 38,2 na 100 000 obyvateľov, v SR bola kumulatívna incidencia 9,5 prípadov na 100 000 obyvateľov. Od roku 1985 do 31. 12. 2013 bolo v SR diagnostikovaných a registrovaných spolu 639 prípadov HIV infekcie (512 u občanov SR a 127 u cudzincov).

Počet ľudí žijúcich s HIV neustále narastá. U novo diagnostikovaných prípadov infekcie HIV výrazne prevláda jej akvizícia pri sexuálnom styku. Hlavne u mužov dochádza k nákaze stále častejšie aj v nižšom veku. Sporadické prípady v ťažko dostupnej skupine populácie, u injekčných užívateľov drog, vytvárajú riziko skrytého šírenia infekcie HIV.

Laboratórnú surveillance vykonáva Národné referenčné centrum pre prevenciu HIV/AIDS (ďalej len „NRC“) na Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave (ďalej len „SZU“). Analyzujú sa výsledky skriningových vyšetrení darcov krvi, tkanív, orgánov a gravidných žien. Hodnotí sa aj antiretrovírusová liečba. V SR je liečba ľudí žijúcich s HIV/AIDS zabezpečená na pracoviskách v Bratislave, v Banskej Bystrici, v Martine a v Košiciach.

3. Prevencia HIV/AIDS v SR

Národný program je zameraný na celú populáciu SR. Dôraz je kladený na ohrozené skupiny obyvateľstva. Prevencia HIV/AIDS v SR je zameraná najmä na zníženie rizika vzniku a šírenia HIV infekcie, najmä na prevenciu sexuálneho prenosu HIV, prenosu HIV krvou a vertikálneho prenosu infekcie HIV a zníženie nežiaducich následkov, osobného a sociálneho dopadu HIV infekcie na jednotlivcov a spoločnosť - zabezpečenie adekvátnej zdravotnej a sociálnej starostlivosti a podporovanie akcií a aktivít smerujúcich k zníženiu sociálnych a ekonomických dopadov infekcie HIV/AIDS na spoločnosť.

Aktivity národného programu sú zamerané na prevenciu, testovanie a epidemiologickú surveillance, poradenstvo, sledovanie a liečbu HIV/AIDS.

4. Vyhodnotenie plnenia aktivít NPP HIV/AIDS v SR za rok 2013

Pri uplatňovaní preventívnych aktivít je nevyhnutná spolupráca zodpovedných rezortov, organizácií jednotlivých ministerstiev v SR a mimovládnych organizácií v rámci programov prevencie, vzájomnej informovanosti o aktivitách, príprave a pripomienkovaní výučbových a propagačných materiálov a účasti v pracovných skupinách k projektom. Cieľom tejto spolupráce má byť jednotnosť v prezentovaní a podávaní informácií verejnosti so zárukou vzájomného rešpektu jednotlivých skupín obyvateľstva.

4.1. Vyhodnotenie plnenia preventívnych aktivít

Na realizácii plnenia preventívnych aktivít participovalo Ministerstvo zdravotníctva SR (ďalej len „MZ SR“), Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVaŠ SR“), Ministerstvo obrany SR (ďalej len „MO SR“), Ministerstvo vnútra SR (ďalej len „MV SR“), Ministerstvo spravodlivosti SR – Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“), ÚVZ SR, RÚVZ v SR, NRC, Centrum pre liečbu drogových závislostí, Slovenský Červený kríž (ďalej len „SČK“) a mimovládne organizácie.

Aktivita č. 1

Názov: Programy a kampane prevencie HIV/AIDS (zamerané na širokú verejnosť) vrátane tlačových materiálov v prevencii HIV/AIDS a zvýšenia informovanosti verejnosti prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov

Odbor zdravotnej starostlivosti Generálneho riaditeľstva ZVJS distribuoval prostredníctvom jednotlivých zdravotníckych zariadení ústavov informačný leták, určený pre klientov ZVJS, ktorí sú vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody v zariadeniach ZVJS. V rámci plánovania rozpočtových prostriedkov na rok 2013 naplánoval vyčlenenie potrebných finančných prostriedkov, potrebných na tlač a distribúciu informačného materiálu. Materiál bol vytlačený v tlačiarňi Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústave na výkon väzby v Leopoldove v počte 10 000 kusov.

NRC sa zapojilo aj v roku 2013 do riešenia projektu QHP – „Improving Quality in HIV Prevention“. Cieľom projektu bolo zlepšenie prevencie infekcie HIV v štátoch EÚ

vytvorením a následnou implemetáciou programov slúžiacich na evaluáciu efektívnosti projektov v oblasti prevencie infekcie HIV v jednotlivých štátoch EÚ (<http://ec.europa.eu/eahc/news/news234.html>). Rovnako sa NRC zapojilo do iniciatívy „HIV-testing week“ vyhlásenej organizáciou „HIV in Europe“. Cieľom bolo propagovať testovanie ako nástroj primárnej prevencie infekcie HIV v dňoch 22. - 29. 11. 2013 (<http://www.hivtestingweek.eu/about-hiv-testing-week>).

Poradenstvo zamerané na informovanie verejnosti o HIV/AIDS, diagnostike, liečbe aj prevencii tohto ochorenia vykonávali všetky RÚVZ v SR aj ÚVZ SR. Počas celého roka sa v oblasti poradenstva HIV/AIDS mohli klienti obrátiť s otázkami zameranými na prevenciu, diagnostiku, terapiu a iné aspekty HIV/AIDS na RÚVZ v SR. Informácie poskytovali pracovníci odborov a oddelení epidemiológie, podpory zdravia a hygieny detí a mládeže, a to cestou poradní pre prevenciu HIV/AIDS. Poradenstvo bolo poskytované telefonicky, e-mailom alebo prostredníctvom osobnej konzultácie, celkovo viac ako 1000 klientom.

Letáky a informačné materiály z oblasti prevencie HIV/AIDS v SR sú dostupné na každom RÚVZ v SR, zameriavajú sa hlavne na informovanie o možnostiach prevencie ochorenia a testovania na anti-HIV protilátky. Informácie sú distribuované aj do ambulancií všeobecných lekárov pre deti a dorast a pre dospelých či do ambulancií gynekológov (napr. RÚVZ so sídlom v Michalovciach), do základných a stredných škôl (RÚVZ so sídlom v Nových Zámkoch). Okrem toho boli formou prednášok prezentované žiakom aj videá o HIV/AIDS a žiaci a študenti vyplňali dotazníky o HIV/AIDS. RÚVZ so sídlom v Trnave usporiadal sedem prednášok s besedami na tému AIDS (päť základných škôl - 194 študentov, dve stredné školy - 38 študentov). V roku 2013 boli štyri prednášky na tému plánované partnerstvo a rodičovstvo a v štyroch stredných školách pre 81 študentov. RÚVZ so sídlom v Trenčíne - prednášky na základných a stredných školách. RÚVZ so sídlom vo Veľkom Krtíši usporiadal prednášky v jednej základnej a dvoch stredných odborných školách. Aktivity zamerané na prevenciu HIV/AIDS pre širokú verejnosť realizoval RÚVZ so sídlom v Žiari nad Hronom formou troch interaktívnych prednášok a besied (dve základné školy pre 79 žiakov a jedna stredná škola pre 54 študentov). Rodičovstvu a partnerstvu, pohlavným chorobám, sexuálnej výchove a HIV/AIDS bolo venovaných 10 interaktívnych prednášok a besied pre 163 žiakov. Problematike dospievania bolo venovaných päť prednášok pre 72 žiakov základných škôl. Článok s názvom „Nevyliečiteľné ochorenie HIV/AIDS sa týka každého“ bol ponúknutý na uverejnenie v okresnom periodiku Pohronie, MY - Nitrianske noviny, v Želiezovskom spravodajcovi a v Slovenskej bráne, zároveň bol uverejnený na webovej stránke RÚVZ so sídlom v Leviciach a na paneloch RÚVZ so sídlom v Leviciach, kde sú umiestnené informačné materiály vo forme letákov. Panely sú rozmiestnené v budove RÚVZ v Leviciach, v Zdravotníckom zariadení v Leviciach a v Centre voľného času - Junior v Leviciach. RÚVZ so sídlom v Komárne realizovalo prednášku na strednej škole pre 30 študentov. RÚVZ so sídlom vo Svidníku pripravil tlačový materiál vo forme letáka a záložky, ktorý je využívaný k prevencii HIV/AIDS na besedách a prednáškach na školách. Informácie o ochrane a možných spôsoboch prevencie HIV/AIDS sú počas celého roka uverejňované a poskytované na webových stránkach RÚVZ so sídlom v Košiciach. Prostredníctvom regionálneho denníka bola verejnosť informovaná o najčastejších cestách prenosu pôvodcu nákazy a o význame prevencie HIV/AIDS. RÚVZ so sídlom Košiciach v rámci spolupráce so SČK a Národnou transfúznou jednotkou na 19. ročníku Študentskej kvapky krvi vykonávali odbery krvi a edukačné aktivity o priebehu a prevencii hepatitíd a ochorení na HIV/AIDS u študentov a zamestnancov na navštívených školách a to 2 gymnáziách, 2 stredných školách a na vysokoškolskom internáte TU Košice. Boli realizované aj prednášky na tému „Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu a rodičovstvu, prevencia pohlavných ochorení a infekcie HIV/AIDS“. Celkovo sa uskutočnilo šesť aktivít pre 75 osôb (60 detí v štyroch základných školách a 15 zamestnancov v dvoch detských domovoch).

RÚVZ so sídlom v Martine poskytoval individuálne poradenstvo v problematike HIV/AIDS osobám, ktoré o to požiadali. Problematika HIV/AIDS bola aj súčasťou výchovných prednášok pre deti a dorast (realizované najčastejšie pracovníkmi Poradne zdravia). Na RÚVZ so sídlom v Prešove boli k dispozícii letáky a iné materiály o HIV/AIDS, ktoré sa využívali na besedách a prednáškach na školách. Národný program prevencie HIV/AIDS v SR na roky 2013 – 2016 bol v roku 2013 plnený prostredníctvom preventívnych aktivít pre žiakov základných škôl a študentov stredných škôl odbornými pracovníkmi z RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi v spolupráci so študentmi stredných škôl – peer aktivistami, ktorí sú organizovaní v Občianskom združení „Mladí ľudia a život“ a peer klube pri Centre voľného času ADAM v Spišskej Novej Vsi. Aktivity boli spropagované aj v regionálnych médiách a na paneloch pre širokú verejnosť. Počas roka 2013 v oblasti primárnej prevencie infekcie HIV zrealizovali aktivity formou prednášok, besied, výcvikov a odborného stanovišťa HIV/AIDS, ktoré bolo vytvorené počas 11. ročníka workshopu „Mladí ľudia a život“ v Spišskej Novej Vsi. V spolupráci s Občianskym združením Mladí ľudia a život, peer klubom pri CVČ Spišská Nová Ves, ADAM a MsÚ Spišská Nová Ves boli realizované štyri odborné výcviky v rámci regionálneho peer projektu „Mladí ľudia a život“ pre novú skupinu peer aktivistov, ktorí sa aktívne zúčastnili na besedách a prednáškach pre rovesníkov a organizovali, ako aj odborne viedli 11. ročník 3-dňového workshopu „Mladí ľudia a život“ v dňoch 29. novembra – 1. decembra 2013. Peer aktivisti zrealizovali v roku 2013 celkovo 45 besied na tému „HIV/AIDS a sexuálne prenosné ochorenia“, ako aj príbuzné témy - „Životný štýl mladých ľudí“, „Sexualita, láska a antikoncepcia“, „Fajčenie, alkohol a prevencia“, „Drogy a primárna prevencia“, „Prvá pomoc“, ako aj „Duševné zdravie a stres“. Besedy boli určené žiakom 9. ročníkov základných škôl a študentom 1. a 2. ročníkov stredných škôl zo Spišskej Novej Vsi, z Krompách, Gelnice a Levoče. Besedy mali pozitívny ohlas a stretli sa s veľkou podporou riaditeľov a koordinátorov primárnej prevencie základných a stredných škôl. Počas týchto aktivít bolo vykonaných viac ako 30 konzultácií zameraných na obsah besied. Ďalej bolo realizovaných šesť besied a diskusných blokov pre študentov stredných škôl a žiakov základných škôl v Spišskej Novej Vsi na tému „HIV/AIDS a sexuálne prenosné ochorenia a ich prevencia“. Na 11. ročníku trojdňového workshopu „Mladí ľudia a život“, ktorý bol určený pre študentov stredných škôl zo Spišskej Novej Vsi a Levoče, sa zúčastnilo aj cca 100 dobrovoľníkov a počas odborných blokov vykonali skupinky 20-tich skúsených peer aktivistov 64 besied na témy „Životný štýl mladých ľudí“, „Priateľstvo, láska a sexualita“, „Gynekológia a antikoncepcia“, „Fajčenie, alkohol a prevencia“, „Drogy, primárna prevencia a liečba“, „HIV/AIDS“, „Urológia, sexuálne prenosné ochorenia a prevencia“, „Duševné zdravie a stres“ a „Prvá pomoc pri život ohrozujúcich stavoch“. Workshop bol už tradične rozdelený do odbornej (10 rôznych tém zo života mladých ľudí), športovej (florbalový a basketbalový turnaj pre chlapcov a dievčatá), kultúrno - spoločenskej časti (sviečkový pochod pri príležitosti Svetového dňa HIV/AIDS v spolupráci s Územným spolkom SČK, koncert, spoločenský večer) a divadelnej časti, počas ktorej prezentujú všetky skupiny divadelné scény tematicky súvisiace so životným štýlom mladých ľudí. O workshope a peer projekte boli informované regionálne médiá a pre TV Redutu boli poskytnuté viaceré interview z jednotlivých častí workshopu. Zástupcovia RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave sa dňa 17. 10. 2013 zúčastnili v bratislavskom Primaciálnom paláci na stretnutí s predstaviteľmi novovznikajúceho občianskeho združenia HIV pomoc s poslancami bratislavského mestského zastupiteľstva, poslancami 17 mestských častí i poslancami VÚC. Prizvaní boli aj predstavitelia iných občianskych združení, obyvatelia Bratislavy a zástupcovia médií. V prednáške bola prezentovaná epidemiologická situácia v SR, v Bratislavskom kraji a aktivity verejného zdravotníctva v surveillance HIV infekcie v SR a Európe. V rámci aktivít RÚVZ so sídlom v Liptovskom Mikuláši umiestnil edukačný materiál „Svetový deň AIDS 2013“ na webovej stránke úradu. Vyhotovil farebný

poster s problematikou HIV/AIDS, ktorú umiestnil vo vstupnej chodbe úradu. Do poradne AIDS inštaloval nový edukačný plagát k Svetovému dňu AIDS. Nadviazali spoluprácu s dobrovoľnou organizáciou HIVpomoc.sk, ktorá zaslala edukačné materiály, využité v rámci aktivít.

Poradenstvo ďalej poskytoval Slovenský Červený kríž, občianske združenie Odyseus a rôzne iné organizácie, napr. spolky medikov.

Aktivita č. 2

Názov: Činnosť liniek pomoci a poradní AIDS

Internetová dobrovoľnícka iniciatíva OZ Odyseus www.hivaid.sk poskytuje odborné garantované informácie o HIV verejnosti. Zároveň obsahuje aj sekciu venovanú ľuďom, ktorí žijú s HIV. Súčasťou stránky je online poradňa pre verejnosť a „zoznamka“ pre ľudí žijúcich s HIV. Popri webovej stránke Občianskeho združenia Odyseus zastrešuje aj Pozitívne stretnutia (stretnutia ľudí žijúcich s HIV).

Poradenstvo zamerané na informovanie verejnosti o HIV/AIDS, diagnostike, liečbe aj prevencii tohto ochorenia vykonávali pracovníci oddelenia epidemiológie RÚVZ Michalovce. Zaujímavosťou o poradenstvo sa mohli na pracovisko obrátiť v zmysle konzultácie formou osobnej návštevy, telefonicky alebo e-mailom v priebehu celého roka. Poradenstvo využili štyria klienti. RÚVZ Nové Zámky poskytuje konzultácie k problematike HIV/AIDS v rámci poradne AIDS zriadenej na oddelení epidemiológie RÚVZ v priebehu celého roka. Poradenstvo pre prevenciu infekcie HIV/AIDS na RÚVZ so sídlom v Trnave je dôverné a vždy ide o stretnutie jedného klienta s jedným poradcom. Klient je vždy poučený o správaní, ktoré znižuje riziko infekcie HIV. V roku 2013 využilo poradenstvo 63 klientov, bola im poskytnutá základná informácia o infekcii HIV a jej predchádzaní, o spôsobe vyšetrenia na anti - HIV protilátky (45 mužov a 18 žien). Poradenstvo poskytnuté telefonickou linkou pomoci AIDS - 53 klientov. Celkovo poradňu prevencie HIV/AIDS kontaktovalo 116 klientov. Zistené poznatky z poradenstva sú aplikované do ďalšej práce v poradni AIDS a tiež sú prezentované zdravotno-výchovnými materiálmi (letáky, plagáty, postery, panely), prednáškami a príspevkami do médií. Poradňu navštevovali resp. telefonické informácie boli podávané prevažne mladým ľuďom, najviac zastúpená je veková kategória od 25 – 34 rokov. Činnosť poradenstva bola spropagovaná v tlači, na teletexte mestskej televízie, webových stránkach RÚVZ. Na RÚVZ so sídlom v Trenčíne je v rámci odboru epidemiológie k dispozícii telefonická linka a e-mailová adresa, kde sú poskytované informácie ohľadom možnosti testovania protilátok anti-HIV a informácie o spôsobe prenosu tejto infekcie a jej prevencie. Kontakty sú sprístupnené na nástenkách a webovej stránke RÚVZ. K dispozícii je poradňa prevencie infekcie HIV/AIDS, kde je poskytované pred a po testové poradenstvo vrátane odberu krvi na detekciu protilátok anti-HIV u osôb, ktoré o to požiadajú. Linku pomoci AIDS na RÚVZ so sídlom v Žiari nad Hronom využilo 27 klientov (17- krát telefonicky, 10-krát e-mailom). Týkala sa spôsobu vyšetrenia a jeho validity, ciest prenosu a odberu krvi na vyšetrenie. Na RÚVZ so sídlom v Poprade je súčasťou poradenského centra ako jedna z nadstavbových poradní Poradňa pre AIDS. Na webovej stránke úradu sú kontakty o možnosti telefonického poradenstva aj osobnej návštevy po telefonickom dohovore. Poradenstvo vykonáva lekár epidemiológ, ktorý zároveň koordinuje činnosť v prevencii AIDS na úrade, predovšetkým v úzkej spolupráci s oddelením Podpory zdravia a oddelením hygieny detí a mládeže. Klienti okrem poradenstva dostanú informáciu o možnosti anonymného vyšetrenia na HIV. Pri príležitosti Svetového dňa boja proti AIDS boli pripravené vzdelávacie materiály (letáky), ktoré boli rozoslané v okrese Poprad do školských zariadení 13 základných škôl, 11 základných škôl s materskou školou, 10 stredných odborných školách, v okrese Kežmarok do 19 základných škôl, 11 základných škôl s materskou školou, 9 stredných odborných škôl a v okrese Levoča 13 základných škôl, päť základných škôl s materskou

školou a osem stredných odborných škôl. Súčasťou akcie bolo vyplňovanie dotazníkov TAD2 na SOŠ Svit Štefánikova s účasťou 159 študentov a TAD1 základnej školy s materskou školou Poprad Veľká s počtom 161 žiakov. Na základných školách bolo zároveň prezentovaných 15 prednášok za účasti 432 žiakov. RÚVZ so sídlom v Poprade počas roka 2013 vykonával edukačnú činnosť a zároveň informoval obyvateľov regiónu o epidemiologickej situácii vo výskyte AIDS v rámci Slovenska prostredníctvom regionálnych médií (TV Poprad, Chemosvit noviny, noviny Whirpool, Podtatranské noviny, noviny Kežmarok, Tatranský denník) na webovej stránke RÚVZ a na nástenkách v Poradni zdravia a RÚVZ. V mesiaci december sa uskutočnilo na RÚVZ so sídlom v Poprade rokovanie s tromi koordinátormi Platformy na zlepšenie verejného zdravia znevýhodnených skupín, kde okrem iných problémov boli koordinátormi odborníkmi informovaní aj o problematike AIDS a o potrebe prehĺbovania zdravotného upovedomenia v rómskej komunite. Bolo dohodnuté, že v januári 2014 sa uskutoční školenie 30-tich rómskych asistentov Platformy na zlepšenie verejného zdravia znevýhodnených skupín, ktorí pracujú v okresoch Poprad, Kežmarok a Levoča. Okrem problematiky AIDS sa školenie zameria na okruhy prenosných ochorení, ich prevenciu, dodržiavanie zásad osobnej hygieny, problematiku správnej životosprávy ale aj otázky týkajúce sa likvidácie tuhého domového odpadu. RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici zabezpečoval poradňu pre prevenciu HIV/AIDS, v ktorej bolo 54 klientov, ktorým bola odobraná vzorka krvi na zistenie protilátok proti HIV. Klienti boli v deviatich prípadoch na ich želanie vyšetrení anonymne. Do poradne, ktoré má vlastnú telefonickú linku, volalo a požiadalo o poradenstvo v roku 2013 spolu 112 klientov. Súčasťou poradne je aj realizácia projektu „Hrou proti AIDS“. V roku 2013 sa na ňom zúčastnilo 82 žiakov základných škôl a 76 študentov stredných škôl okresov Banská Bystrica a Brezno. RÚVZ so sídlom v Dolnom Kubíne poskytol v roku 2013 poradenstvo 33 klientom, z toho odber na vyšetrenie HIV bol realizovaný u 15-ich klientov, počet otázok: 146. Týkali sa prevencie ochorenia, prenosu nákazy, diagnostiky a klinických príznakov ochorenia. Za účelom prevencie výskytu HIV/AIDS fungovala poradňa pre prevenciu HIV/AIDS zriadená pri RÚVZ so sídlom v Nitre. Poradňa poskytla odborné poradenstvo 28 klientom. Bolo vykonaných 56 návštev a 40 výkonov. Na vyšetrenie HIV protilátok a antigénu bolo odobratých 28 sér a v troch prípadoch bol vydaný certifikát do zahraničia. Poradňu navštívilo 22 mužov a 6 žien. Bolo vykonaných 13 anonymných vyšetrení.

RÚVZ so sídlom v Galante realizoval jednu besedu pre verejnosť. Edukovaných bolo 14 osôb. Na webovej stránke RÚVZ bol publikovaný článok, HIV/AIDS je súčasťou školenia pre potravinárov - 15 školení. Na RÚVZ so sídlom vo Svidníku funguje linka pomoci AIDS pre verejnosť, ktorú využili 19-ti klienti. Otázky boli zamerané na prevenciu, diagnostiku a terapiu HIV/AIDS. Poradenstvo bolo poskytované telefonicky alebo osobne. Na RÚVZ so sídlom v Košiciach existuje Linka pomoci AIDS, kde sú anonymne volajúcim podávané informácie týkajúce sa diagnostiky, liečby a prevencie HIV/AIDS. Zároveň sú klienti oboznámení s možnosťou anonymného vyšetrenia protilátok proti HIV v prípade rizikového kontaktu. V roku 2013 využilo Linku pomoci AIDS 163 klientov. Poradňu HIV/AIDS navštívilo 310 klientov, ktorým bola odobraná krv a následne vyšetrená na protilátky proti HIV. Poradňu navštívilo 243 mužov a 67 žien. V roku 2013 bola v jednom prípade u klienta zistená prítomnosť anti HIV protilátok.

Na RÚVZ so sídlom v Humennom je zriadená linka, kde sa obyvatelia môžu telefonicky informovať o možnosti anonymného vyšetrenia pri podozrení na ochorenie HIV/AIDS. V roku 2013 oddelenie epidemiológie poskytlo 24 konzultácií. Otázky sa týkali možnosti anonymného vyšetrenia pri podozrení na HIV, prenosu HIV, cestovania a výskytu HIV a konzultácie si vyžiadali osoby po návrate zo zahraničia. Na RÚVZ so sídlom v Prešove súčasne s činnosťou Poradne prevencie HIV/AIDS je v prevádzke telefonická linka prevencie HIV/AIDS. Telefonicky alebo e-mailom kontaktovalo poradňu 13 klientov, ich otázky boli

zamerané na základné informácie o AIDS, spôsob prenosu nákazy, klinické príznaky, priebeh infekcie, možnosti diagnostiky, liečbu a prevenciu. V roku 2013 poradňu navštívilo 13 klientov. Rizikovým faktorom vyšetrených osôb bola väčšinou prítomnosť rizikovej situácie – najčastejšie nechránený pohlavný styk. Činnosť linky AIDS pomoci klientom v rámci odboru epidemiológie RÚVZ so sídlom v Žiline – zameraná na poradenstvo a konzultácie s klientom a vlastné vyšetrenie anti – HIV. Poradenstvo a konzultácie s klientom - osobný rozhovor v ambulancii odboru epidemiológie (93), telefonicky (28) a elektronickou formou komunikácie (11). Na odbore epidemiológie RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave realizované odborné činnosti v Poradni prevencie HIV/AIDS. V roku 2013 bola poskytnutá konzultácia 73 klientom telefonicky, elektronickou poštou alebo pri návšteve poradne. Odbery krvi na zisťovanie HIV statusu s možnosťou zachovania anonymity boli v roku 2013 dostupné v Bratislavskom kraji v dvoch odberových strediskách: v Národnom referenčnom centre pre prevenciu HIV/AIDS v SZU a v Kontaktnom odberovom centre laboratórií HPL spol. s r. o. RÚVZ so sídlom v Dunajskej Strede má linku pod názvom „Linka zdravia“. Linka funguje počas celého roka v pracovných dňoch. Na tejto linke sa môžu informovať obyvatelia o problematike týkajúcej sa zdravia a rôznych vyšetrení. V roku 2012 sa v 5-tich prípadoch klienti informovali o problematike AIDS. Aj pri terénnej práci majú klienti možnosť sa informovať o vyšetreniach na infekciu HIV vírusom. RÚVZ so sídlom v Dunajskej Strede realizuje aj projekt „Hrou proti AIDS“, zúčastnilo sa na ňom 36 žiakov a študentov stredných škôl v Trnave. V mesiaci apríl 2013 boli zapožičané panely interaktívneho projektu „Hrou proti AIDS“ RÚVZ so sídlom v Galante a v mesiaci november 2013 RÚVZ so sídlom v Senici. Po dohovore s riaditeľmi základných a stredných škôl sa projekt realizoval v dohodnutých termínoch. RÚVZ so sídlom v Trnave zorganizoval workshop pre 38 študentov trnavských stredných škôl. Na RÚVZ so sídlom v Trebišove bola zabezpečená činnosť linky pomoci a poradne AIDS. Pre verejnosť bola k dispozícii linka pomoci AIDS, využili ju dvaja klienti, jeden klient využil e-mailovú konzultáciu a jeden klient osobnú konzultáciu. Klienti na linke pomoci AIDS položili 11 otázok, týkali sa spôsobu šírenia, možností ochrany, možností laboratórnych vyšetrení a liečby ochorenia.

Aktivita č. 3

Názov: Edukačné programy zamerané na mládež, „Hrou proti AIDS“, rovesnícke programy a iné edukačné aktivity

Program SEX/DROGY občianskeho združenia Odysseus sa zameriava na mládež v rekreačnom prostredí letných festivalov a na internete prostredníctvom stránky www.drogy.org. Tím SEX/DROGY občianskeho združenia Odysseus v roku 2013 navštívil 4 letné podujatia pre mládež, skontaktoval viac ako 2782 mladých ľudí na letných festivaloch, v informačnom stánku o drogách a sexe distribuoval 2958 informačno-edukačných materiálov o drogách a sexe, uskutočnilo sa 1487 konzultácií o bezpečnejšom sexe. Mladí ľudia si mohli vyskúšať navliekanie mužského a ženského kondómu alebo workshop lubrikant verzus krém. Počet workshopov o bezpečnejšom sexe: 1 411, distribúcia 1450 kondómov a 70 lubrikačných gélov. Počas roka 2013 program SEX/DROGY na stránke www.drogy.org uverejnil článok s názvom Pervitín, sex (a HIV), v ktorom upozornil na zvýšenú riziko infikovania HIV u užívateľov pervitínu, ktorý bol prečítaný v priebehu 4 mesiacov 150-krát.

RÚVZ v SR edukovali v prevencii HIV/AIDS, a to Stará Ľubovňa (4 prednášky v základných školách (160 účastníkov), 11 besied, z toho 9 v základných školách (188 účastníkov) a 2 v SŠ (50 účastníkov)), Prievidza (Obchodná akadémia Prievidza – edukovaných 185 študentov (1. a 2. ročník), Gymnázium Prievidza – edukovaných 225 študentov (1. až 3. ročník) a 5 besied na tému HIV/AIDS), Michalovce (dve prednášky na dvoch stredných školách pre 65 študentov a dve aktivity na tému „Zodpovedné rodičovstvo“ pre 60 žiakov dvoch základných škôl, celkovo 125 oslovených žiakov a študentov), Nové Zámky (aktivity vo vybraných

kolektívach škôl okresu), Rimavská Sobota (boli edukovaní žiaci ôsmych ročníkov základných škôl - 150 žiakov zo šiestich tried dvoch základných škôl a vyhodnotenie úrovne vedomostí dotazníkovou metódou „po akcii“ sa uskutočnil v roku 2014), Lučenec (17., 19., 24. september – aktivita Deň pre Vaše zdravie – edukačné materiály pre verejnosť - 101 klientov a 4. november – Deň pre Vaše zdravie - edukačné materiály pre verejnosť - 18 klientov, prednášky, besedy, DVD filmy, výroba a distribúcia edukačného materiálu – dve základné školy pre 80 žiakov a gymnázium - 23 študentov), Rožňava (8 škôl - 298 žiakov základných škôl a 307 žiakov stredných škôl – deväť akcií, edukovaných 605 účastníkov, z toho cca jedna štvrtina bola rómskej národnosti), Trenčín (na štyroch základných školách boli aktivity pre 8. a 9. ročníky pre 196 žiakov a na základných a stredných školách bolo odborom podpory zdravia realizovaných 13 prednášok pre 593 žiakov), Žiar nad Hronom (päť cyklov prednášok pre 98 žiakov stredných škôl regiónu), Levice (prednášky zamerané na prevenciu HIV/AIDS v stredných školách v okrese), Dolný Kubín (Obchodná akadémia v Dolnom Kubíne pre 140 študentov 1. a 2. ročníka a osem besied pre 256 žiakov a jedna edukačná aktivita pre 30 dospelých), Galanta (dve základné školy pre 60 osôb a dve stredné školy pre 60 osôb), Svidník (dve stredné školy a jedna základná škola pre 157 žiakov a študentov, jedna beseda pre žiakov základných škôl), Čadca (osem cyklov pre 367 žiakov a študentov škôl), Bardejov (aktivity na základných a stredných školách okresu 25-krát pre 712 žiakov a študentov), Senica (pre žiakov základných škôl a študentov stredných škôl v meste Holíč, edukovaných 252 žiakov a študentov základných a stredných škôl mesta Holíč a obce Sobotište), Humenné (30 besied a edukovaných bolo 622 žiakov a študentov), Žilina (sedem aktivít pre strednú odbornú školu - 275 žiakov), Vranov nad Topľou (činnosť liniek pomoci), Spišská Nová Ves (šesť stredných škôl zo Spišskej Novej Vsi v celkovom počte cca 300 študentov, v rámci projektu bolo realizovaných asi 150 preventívnych aktivít), Bratislava (Stredná zdravotnícka škola Bratislava), Dunajská Streda (projekt „Hrou proti AIDS“ pre 109 študentov strednej školy a prednášky a besedy pre 180 študentov), Komárno (prednáška na strednej škole pre 30 študentov a projekt „Hrou proti HIV/AIDS“ na štyroch školách pre 306 žiakov), Liptovský Mikuláš (na jednej strednej škole interaktívny projekt „Hrou proti AIDS“, besedy a prednášky na tému AIDS/HIV v celkovom počte 17 besied a prednášok pre 494 študentov), Košice (17 edukačných aktivít v školách regiónu - a to pre žiakov 9. ročníkov základných škôl a pre študentov stredných škôl pre 892 študentov a na štyroch základných školách a jednom detskom domove v Košickej Novej Vsi pre vychovávateľov - 14 prednášok a edukovaných 256 osôb), Topoľčany (dve prednášky na jednej strednej škole a jednom gymnázium) a Trebišov (12 intervenčných aktivít na základných školách (počet edukovaných 69) a 6 aktivít na stredných školách (počet edukovaných 60) v rámci projektu „Hrou proti AIDS“).

Aktivita č. 4

Názov: Aktivity k Svetovému dňu boja proti AIDS

V SR sa do aktivít k Svetovému dňu AIDS zapojil ÚVZ SR aj všetky RÚVZ v SR. Dňa 26. 11. 2013 sa uskutočnila tlačová konferencia, odzneli na nej príspevky zamerané na zhodnotenie epidemiologickej situácie vo výskyte HIV/AIDS v SR, diagnostike infekcie HIV aj o spôsobe liečby HIV infikovaných a AIDS chorých pacientov. Celkovo bolo v SR realizovaných k Svetovému dňu AIDS 2013 241 aktivít. ÚVZ SR aj všetky RÚVZ v SR uverejnili na svojich webových stránkach informácie o HIV/AIDS. V médiách bolo uverejnených 17 článkov alebo informácií o HIV/AIDS. Okrem toho všetky RÚVZ v SR distribuovali informačné materiály o HIV/AIDS, napr. do škôl, zdravotníckych zariadení, pripravili nástenky o problematike HIV/AIDS, poskytovali poradenstvo v oblasti HIV/AIDS. Informácie boli poskytované telefonicky alebo e-mailom. Otázky sa týkali hlavne možností prenosu a testovania na anti-HIV protilátky. Spolu 28 RÚVZ v SR zabezpečilo realizáciu

prednášok na tematiku HIV/AIDS - na základných aj stredných školách. 18 RÚVZ v SR zabezpečilo realizáciu besied a dva prieskum vedomostí o HIV/AIDS. Spolu šesť RÚVZ v SR sa zúčastnilo na kampani Červené stužky a šesť na Sviečkovom pochode. Bolo realizovaných aj 16 iných aktivít.

Pri príležitosti Svetového dňa boja proti AIDS sa OZ Odyseus zapojilo do medzinárodnej iniciatívy Európsky týždeň testovania na HIV. Popri servisných službách ľuďom z ohrozených komunít OZ Odyseus realizovalo viacero aktivít pre verejnosť: Občianske združenie Odyseus vytvorilo kvíz o HIV/AIDS.

Aktivita č. 5

Názov: Prevencia HIV/AIDS u obyvateľov marginalizovaných skupín obyvateľstva
RÚVZ so sídlom v Starej Ľubovni; v rámci plnenia tejto úlohy boli realizované zdravotno-výchovné aktivity zamerané na rómsku mládež - v Základnej škole Lomnička, zapojená do projektu „Červené stužky“ (aktivita č. 15), jedenkrát distribúcia letáku k svetovému dňu (uvedené vyššie), dvakrát prieskum vedomostí žiakov 8. a 9. ročníka v Základnej škole Lomnička, dve besedy (43 účastníkov) v Základnej škole Lomnička a fotodokumentácia z realizovaných aktivít.

Aktivitu realizoval RÚVZ so sídlom v Michalovciach prostredníctvom komunitných pracovníkov pôsobiacich pri MsÚ a OcÚ v okr. Michalovce a Sobrance. Spolu boli vykonané tri besedy v rómskych osadách v obci Michalovce, Sobrance a Drahňov na tému „Prevencia infekčných ochorení a zodpovedné rodičovstvo“. Na aktivite sa zúčastnilo 15 rómskych matiek, boli im poskytnuté výchovno- informačné materiály.

V roku 2013 odbor Podpory zdravia RÚVZ so sídlom v Košiciach zrealizoval pre rómske deti päť prednášok na tému: Dospievanie - Výchova k manželstvu, plánovanému rodičovstvu - sexuálne prenosné ochorenia. Edukovaných bolo 90 rómskych detí v 2 základných školách na území okresu Košice okolie. V základných školách boli edukovaní žiaci vo veku od 7. až po 9. ročníky.

Aktivita č. 6

Názov: Zdravotná výchova určená pre mužov majúci sex s mužmi

Od novembra 2011 je NRC zapojené do riešenia EÚ projektu SIALON II, ktorý je pokračovaním EÚ projektu SIALON I (obdobie riešenia: 2008-2009). Cieľom oboch projektov je zmapovať prevalenciu infekcie HIV, prípadne aj iné pohlavne prenosné ochorenia v skupine mužov, ktorí majú styk s mužmi v súvislosti s ich rizikovým správaním. Zber údajov pre štúdiu surveillance sa začal v pol. r. 2013 a bude pokračovať aj v r. 2014. <http://www.sialon.eu/en/>.

Aktivita č. 7

Názov: Zdravotná výchova zameraná na sociálnu a zdravotnú prevenciu sexuálne prenosných infekcií a HIV/AIDS u osôb poskytujúcich platené sexuálne služby a u injekčných užívateľov drog

OZ Odyseus v 2013 v spolupráci s mestskou časťou Petržalka zapojilo do projektu Bezpečnosť obyvateľov a prostredie bez drog a ihel, v rámci ktorého OZ Odyseus vyškolovalo pracovníkov Verejnoprospešných služieb Petržalka o bezpečnej likvidácii použitých pohodených injekčných striekačiek, usporiadalo prednášku o opatrnosti a bezpečnosti pri náhodnom kontakte s pohodenou striekačkou s vyše 120 deťmi základných škôl v Petržalke, Bratislave a vyzbieralo viac ako 100 pohodených použitých injekčných striekačiek v mestskej časti Petržalka bez nároku na honorár (celkom 16 dobrovoľníckych hodín zberu striekačiek).

V rámci podpory opatrení smerujúcich k bezpečnejšiemu sexu združenie STORM distribuovalo 5 733 ženských prezervatívov pre osoby pracujúce v sex-biznise. Počas akcie

„Bezpečný Valentín“ ozrejmovali pracovníci mladým ľuďom v rôznych pohostinstvách a diskotékach riziko pohlavne prenosných ochorení a spolu s edukatívnymi letákmi rozdali viac než 500 prezervatívov a navštívili 22 pohostinstiev. V rámci zvyšovania informovanosti populácie, aby nevznikli diskriminačné postoje spoločnosti a organizovanie programov prevencie HIV/AIDS sa združenie venuje aj osvetovej činnosti na základných a stredných školách v oboch krajoch. Pri príležitosti 1.decembra uskutočnili pracovníci prednášky na tému HIV/AIDS pre 481 študentov základných, stredných a vysokých škôl v Nitrianskom a Trnavskom kraji a pre 50 pracovníkov metodických centier v Nitrianskom kraji. Združenie STORM usporiadalo štvrtý krát Sviečkový pochod v meste Nitra a druhý krát v meste Trnava a oslovili týmto spôsobom viac ako 120 obyvateľov daných miest. Vo všetkých aktivitách plánuje Združenie STORM pokračovať aj v roku 2014.

Aktivita č. 8

Názov: Prevencia HIV/AIDS u príslušníkov Ozbroyených síl Slovenskej republiky vysielaných na plnenie úloh mimo územia SR

V rámci komplexných lekárskech prehliadok príslušníkov ozbrojených síl SR počas ich prípravy na plnenie úloh mimo územia SR v roku 2013 na obdobie dlhšie ako 30 dní boli vykonané aj vyšetrenia na HIV protilátky. Každý profesionálny vojak vyslaný na plnenie úloh mimo územia SR bol vyšetrený dvakrát - pred vyslaním plniť úlohy mimo územia SR a po návrate. V roku 2013 bolo vykonaných celkovo 2 635 vyšetrení na prítomnosť HIV protilátok. Profesionálni vojaci v príprave na vyslanie plniť úlohy mimo územia SR absolvovali prednášky o predchádzaní pohlavne prenosným ochoreniam, ktorých súčasťou bola aj prevencia HIV/AIDS. V roku 2014 sa bude v týchto aktivitách pokračovať.

Aktivita č. 9

Názov: Prevencia HIV/AIDS v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody a na výkon väzby - zabezpečenie dostupnosti kondómov a poradenstva dobrovoľného testovania na HIV protilátky

ZVJS zabezpečil dostupnosť kondómov vo všetkých predajniach dislokovaných v ústavoch na výkon väzby alebo výkon trestu odňatia slobody, v ktorých realizujú nákupy odsúdení a obvinení. Kondómy sú dostupné dokonca aj v ženských väzenských zariadeniach. Edukovaní boli všetci obvinení a odsúdení, ktorí nastúpili na výkon väzby, alebo výkon trestu do ústavov ZVJS. Edukácie sa vykonávali individuálnym pohovorom pri vstupnej prehliadke a každý poučený klient podpísal „Prehlásenie o poučení“ podľa interného predpisu – Rozkazu generálneho riaditeľa ZVJS č. 6/2008. U rizikových osôb (osoby poskytujúcich platené sexuálne služby, injekční užívatelia drog, cudzinci, atď.) a tehotných žien boli vykonávané screeningové vyšetrenia anti-HIV protilátok v krvi. Okrem toho bol u týchto osôb vykonaný skrining na prítomnosť infekcie hepatitídy C (anti-HCV) a hepatitídy B (anti-HBsAg protilátok) ako aj vyšetrenie na lues (tabuľka). Zároveň boli viaceré skupinové aktivity zamerané na prevenciu HIV/ AIDS. Ich účelom je zvyšovanie informovanosti odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody tak, aby nevznikali diskriminačné postoje zo strany spoluväznených osôb voči osobám infikovaným takýmto ochorením, resp. tieto obmedzovať. Ďalším poslaním aktivít bolo prehľbovanie vedomostí dotknutých osôb vo výkone trestu, zvyšovanie zdravotného uvedomenia, čo v konečnom dôsledku pozitívne prispieva k prevencii nákazy a prenosu HIV/AIDS ako aj iných prenosných ochorení. Tieto aktivity v podobe celoústavných a oddielových prednášok a besied sa vykonávajú pravidelne podľa vopred schváleného mesačného ponukového listu kultúrno - osvetovej činnosti. V roku 2013 boli v ústavoch realizované prednášky a besedy na tému HIV/AIDS. Celkovo bolo v 18 ústavoch ZVJS realizovaných 176 takýchto preventívnych aktivít pre odsúdené a obvinené osoby. Do realizovania osvetovej činnosti sa aktívne zapájal personál zdravotníckeho

zariadenia, ústavní psychológovia ako aj pedagógovia. Informácie o problematike HIV/AIDS ochorenia boli súčasťou aj viacerých príspevkov v časopisoch vydávaných odsúdenými. Obrazový materiál s tematikou HIV/AIDS bol umiestňovaný a aktualizovaný na nástenkách v objektoch, v ktorých sú ubytovaní odsúdení.

Tabuľka poukazujúca na počty vyšetrených obvinených a odsúdených osôb a na počet záchytov jednotlivých ochorení:

Ústav	Počet vyšetrení				Výsledok pozitívny			
	HIV	HCV	HBsAg	BWR	HIV pozit.	HCV pozit	HBsAg pozit	BWR pozit
Bratislava	153	153	153	153	1	79	3	16
B. Bystrica	86	86	86	86	0	22	0	2
B. Bystrica-Kráľová	9	17	18	21	0	17	0	0
Dubnica n. Váhom	23	47	44	54	0	7	0	1
Hrnčiarovce n.P.	116	136	123	26	0	5	0	0
Ilava	78	120	32	92	0	24	0	2
Košice	40	240	246	226	0	18	15	5
Košice-Šaca	53	63	53	53	0	15	15	1
Leopoldov	103	105	105	104	0	19	1	1
Levoča	9	9	9	19	0	0	0	0
Nitra	142	141	145	148	0	11	4	1
Nitra-Chrenová	21	22	22	27	0	4	0	7
Prešov	3	15	0	15	0	3	0	0
Ružomberok	14	34	50	35	0	7	1	0
Sučany	136	136	136	136	0	41	1	0
Trenčín	6	10	6	6	0	4	0	0
Želiezovce	18	31	31	21	0	8	1	3
Žilina	140	150	150	2	0	25	2	0
Spolu	1150	1515	1409	1224	1	309	43	39

V územnej pôsobnosti RÚVZ so sídlom v Košiciach sa nachádzajú dva ústavy na výkon trestu odňatia slobody a na výkon väzby s celkovou kapacitou 1 396 miest. Spoluprácu so zdravotníckymi pracovníkmi v uvedených ústavoch možno hodnotiť pozitívne. V roku 2013 nebol v týchto zariadeniach potvrdený prípad HIV infekcie. V sledovanom období bolo zaznamenaných 11 prípadov chronických foriem VHC. Vo všetkých prípadoch bola pozitívna epidemiologická anamnéza vo vzťahu k parenterálnym zákrokom. V deviatich prípadoch išlo o intravenózných narkomanov a v jednom prípade bolo ako rizikový faktor zistené amatérske tetovanie. Okrem toho bol hlásený jeden prípad novozisteného nosičstva HBsAg u 44-ročného väzňa z okresu Košice okolie po prekonaní vírusovej hepatitídy typu B s pozitívnou epidemiologickou anamnézou (tetovanie, absolvovanie chirurgických zákroku v minulosti).

Aktivita č. 10

Názov: Prevencia HIV/AIDS v záchytných táborech a azylových zariadeniach a zabezpečenie dostupnosti kondómov a poradenstva v týchto zariadeniach

Je zabezpečená pracovníkmi RÚVZ v SR, v pôsobnosti ktorých sa tieto zariadenia nachádzajú.

Aktivita č. 11

Názov: Zvyšovať ochranu policajtov, hasičov, colníkov, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a zamestnancov Zboru väzenskej a justičnej stráže, zamestnancov na hraničných priechodov pri zásahoch v miestach rizika HIV/AIDS; dôraz na používanie osobných ochranných pracovných prostriedkov, edukácia

MV SR v roku 2013 pokračovalo v plnení Národného programu prevencie HIV/AIDS na roky 2013 – 2026. Zo strany odboru zdravotníctva bola pozornosť venovaná edukácii policajtov v útvaroch na území celého Slovenska. Osobitne boli školení v problematike HIV/AIDS policajti vysielaní do zahraničných misií. Policajti, ktorí prišli do kontaktu s osobami podozrivými na nosičstvo HIV infekcie, boli preventívne vyšetrení v prípade poranení počas vykonávania služobných zákrokov. Poranenia policajtov osobami s HIV neboli zaznamenané. V táboroch pre cudzincov – žiadateľov o azyl Migračného úradu počas vstupnej lekárskej prehliadky sa vykonávajú laboratórne vyšetrenia krvi na nosičstvo HIV cudzincov a bolo vypracované poučenie s opatreniami v štyroch svetových jazykoch pre HIV/AIDS pozitívne osoby (vestník MZ SR čiastka 6 – 9/2000) na zabezpečenie prevencie, aby cudzinec s HIV bol poučený lekárom osobne o jeho ochorení a o správaní sa voči iným osobám. Každý žiadateľ o azyl vlastnoručne podpisuje poučenie, ako sa má správať počas pobytu na území SR a taktiež musí striktne dodržiavať určené opatrenia. V roku 2013 v Záchytnom tábore Migračného úradu v Humennom bola diagnostikovaná infekcia HIV/AIDS v dvoch prípadoch. Väčšina žiadateľov o azyl s HIV sú drogovovo závislé osoby. V zariadeniach pre cudzincov Migračného úradu a Prezídia policajného zboru je zabezpečená adekvátna zdravotná starostlivosť pre cudzincov s HIV. Nemocnica sv. Michala vypracovala Metodický postup pre zdravotníckych pracovníkov „Ochrana pred infekciami prenosnými kontaminovanou krvou“, ktorý zahŕňa HIV infekciu. Prevádzkové poriadky v táboroch Migračného úradu obsahujú zásady ochrany zdravotníckych pracovníkov a personálu pred HIV/AIDS infekciou.

V rámci zvyšovania ochrany príslušníkov ZVJS v oblasti používania osobných ochranných pracovných (služobných) prostriedkov zamedzujúcich prenos ochorení HIV/AIDS, služobné úrady vykonávajú osvetu predovšetkým v rámci ich oboznamovania o predpisoch na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výkone štátnej služby a pri práci (vstupné oboznámenia ešte pred zaradením do výkonu služby či práce, opakované periodické oboznamovania v rámci výcviku príslušníkov ZVJS alebo oboznamovaní o predpisoch bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci pre zamestnancov ZVJS, ktorí môžu dochádzať do kontaktu s osobami s rizikom prenosu HIV/AIDS). Služobné úrady zisťujú nebezpečenstvá a ohrozenia, majú vypracovaný písomný dokument o posúdení rizika, v ktorých je zahrnuté aj riziko prenosu HIV/AIDS. Na základe tohto posúdenia majú služobné úrady vypracované zoznamy poskytovaných osobných ochranných (služobných) prostriedkov, ktoré sú príslušníkom ZVJS, ako aj zamestnancom ZVJS podľa objemu pridelených finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu príslušným služobným úradom aj bezplatne poskytované. Rizikové pracoviská (napr. práca s nebezpečným biologickým materiálom, zdravotnícke zariadenia a pod.) sú viditeľne označené bezpečnostným a zdravotným označením pri práci, majú vypracované prevádzkové poriadky vrátane bezpečných pracovných postupov, ktorých dodržiavanie je nadriadenými ZVJS a kontrolnými orgánmi kontrolované a prispieva k eliminácii rizika vzniku prenosu HIV/AIDS a vzniku služobného či pracovného úrazu, ako aj choroby z povolania či ohrozeniu choroby z povolania. V rámci vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v ZVJS boli hlavným inšpektorom Orgánu dozoru ZVJS nad bezpečnosťou a ochranou zdravia pri výkone štátnej služby a pri práci a ochranou pred požiarmi uskutočnené 2 edukačné prednášky v rámci celoslovenských konferencií zdravotníckych pracovníkov - MEDPEN 2013 vo februári 2013 s témou: „Prevencia úrazov ostrými predmetmi na pracoviskách v zdravotníctve“

a MEDFÓRUM 2013 v októbri 2013 s témou: „Prevencia úrazov pracovníkov v odvetví zdravotníctva“, na ktorých sa zúčastnilo 247 pracovníkov.

Aktivita č. 12

Názov: Koordinačné aktivity Národnej komisie prevencie HIV/AIDS

Odbor epidemiológie ÚVZ SR aj v roku 2013 zasielal informácie a zaujímal stanoviská k materiálom z UNAIDS prostredníctvom Stálej misie SR pri Organizácii spojených národov v Ženeve. NRC spolupracuje s WHO, ECDC a ďalšími zahraničnými organizáciami v rámci EU projektu SIALON II a QHP.

Aktivita č. 13

Názov: Vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov v prevencii HIV/AIDS, zamerané na zamedzenie prenosu HIV/AIDS v zdravotníckych zariadeniach a na obmedzenie stigmatizácie a diskriminácie ľudí žijúcich s HIV

Zdravotnícki pracovníci by mali ku každému pacientovi pristupovať ako k potenciálne infekčnému. Je dôležité, aby pri ošetrovaní každého pacienta používali osobné ochranné pracovné pomôcky. Právo na poskytnutie zdravotníckej starostlivosti má každý pacient vrátane pacientov s HIV/AIDS. Odmietanie poskytnutia ošetrovania týmto pacientom je porušením ich práv a znakom diskriminácie.

V roku 2013 sa pracovníci NRC zúčastňovali na pedagogickej činnosti pregraduálneho štúdia v predmete „Klinická mikrobiológia“, na výučbe špecializačného štúdia v špecializačnom odbore „Laboratórne a diagnostické metódy v klinickej mikrobiológii“ a v študijnom odbore „Vyšetrovacie metódy v klinickej mikrobiológii“ ako aj na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského. NRC pre HIV/AIDS poskytovalo počas celého roka konzultácie a metodické vedenie pre pracovníkov ÚVZ SR, OKM, NTS a i. špecializovaných zdrav. zariadení o prevencii a diagnostike infekcie HIV, vrátane konzultácií o kvalite diagnostickým testov používaných v SR. V spolupráci s infekčnými klinikami poskytovalo NRC odporúčania infektológom pre nasadenie či zmenu liečby v procese monitorovania infekcie HIV u pacientov s ohľadom na hodnoty ich laboratórných prognostických markerov. V roku 2013 sa NRC aktívne zúčastnilo na Odbornej konferencii Národných referenčných centier organizovanej ÚVZ SR, ktorá sa konala na MZ SR v Bratislave.

RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave pripravil prednášku na X. odbornej konferencii Národných referenčných centier pre surveillance infekčných chorôb v SR a na XII. Červenkových dňoch preventívnej medicíny. V Rajeckých Tepliciach sa v dňoch 17. a 18. 5. 2013 uskutočnilo odborné podujatie Akadémie HIV (téma „Vieme liečbou dnes ovplyvniť budúcnosť?“), na ktorej epidemiológ RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave vystúpil s prednáškou o potrebe zlepšenia spolupráce infektológov, mikrobiológov a epidemiológov v prevencii HIV/AIDS. Predniesol aj správu o vykonávaní surveillance HIV infekcie v SR, zabezpečovaní štátneho zdravotného dozoru pri prešetrovaní prípadov HIV infekcie a o preventívnych postupoch v lôžkových a ambulantných zdravotníckych zariadeniach. Na odbornom podujatí sa zúčastnilo 23 lekárov: štyria infektológovia, ktorí dispenzarizujú HIV/AIDS pacientov v SR a špecialisti z iných medicínskych odborov, ktorí zodpovedajú za liečbu komplikácií HIV choroby, koinfekcií a riešia nežiaduce účinky podávania antiretrovirotik (internisti, imunológovia, nefrológovia, genetici).

Aktivita č. 14

Názov: Podpora opatrení smerujúcich k bezpečnejšej aplikácii drogy u osôb, ktoré si aplikujú drogy injekčne

Program „Chráň sa sám“, občianskeho združenia Odysseus realizuje terénnu sociálnu prácu v prirodzenom prostredí ľudí, ktorí injekčne užívajú drogy a/alebo poskytujú platené sexuálne služby na ulici. Program Chráň sa sám v roku 2013 celkom kontaktoval 945 klientov/tok, ktorých stretol 3721-krát. V roku 2013 program distribuoval 130 028 injekčných striekačiek a vyzbieral 96 850 injekčných striekačiek, distribuoval 15 972 mužských kondómov, 230 ženských kondómov a 625 lubrikačných gélov. Terénni sociálni pracovníci poskytli 425 konzultácií o znižovaní rizík spojených s užívaním drog, 198 konzultácií o bezpečnejšom sexe, pohlavne prenosných ochoreniach a HIV/AIDS a distribuovali 50 brožúrok o HIV/AIDS a pohlavne prenosných ochoreniach. Počas terénnej sociálnej práce bol distribuovaný jediný registrovaný harm reduction časopis na Slovensku – INTOXI, v rámci ktorého bolo vydaných päť článkov na tému HIV/AIDS. Pozornosť sa v roku 2013 obzvlášť zamerala na ohrozenú skupinu medzi injekčnými užívateľmi drog – na ľudí, ktorí užívajú pervitín. Občianske združenie Odysseus tak reflektovalo zvýšené riziko infikovania sa HIV u ľudí, ktorí užívajú pervitín prostredníctvom poradenstva o tejto droge, vydaním informačno-edukačného materiálu zameraného na drogu pervitín, distribúciou kondómov a lubrikačných gélov a workshopov o bezpečnejšom sexe. Distribuovaný materiál bol doplnený o alabal na fajčenie, ktorý predstavuje bezpečnejší spôsob aplikácie drogy v porovnaní s injekčnou aplikáciou.

Program Červený dáždňík občianskeho združenia Odysseus sa zameriava na advokáciu a služby pre ženy pracujúce v pouličnom sex-biznise. Počas roka 2013 bolo realizovaných 62 ukážok navliekania kondómov, z nich 48 ucelených workshopov o bezpečnejšom sexe, v rámci ktorých sa ženy pracujúce v pouličnom sex-biznise mohli naučiť ako správne používať mužský a ženský kondóm a dôležitosti použitia lubrikačného gélu s cieľom znížiť riziko prasknutia prezervatívu.

Program Sociálna asistencia zabezpečuje sociálne-právne poradenstvo a podporu cieľovej skupine programu Chráň sa sám. V oblasti HIV je program Sociálna asistencia kľúčový v podobe sprostredkovania pomoci - sprevádzaní na HIV testovanie, distribúcií odkaz na miesta, kde sa môže klient bezplatne otestovať či telefonickými konzultáciami. Počas roka 2013 sme realizovali 3 sprevádzania klientov do dermatovenerologickej ambulancie, 2 sprevádzania do gynekologickej ambulancie a distribuovali 29 odkazov na miesta, kde sa môže klientov otestovať na HIV protilátky.

Jednou z hlavných úloh združenie STORM združenia je prevencia prenosu HIV/AIDS medzi skupinami vo vyššom riziku akvirácie infekcie HIV, ako sú injekční užívatelia drog a osoby pracujúce v sex-biznise v mestách Nitra, Sereď, Trnava. V rámci podpory opatrení smerujúcich k bezpečnejšej aplikácii drog v programoch KROK VPRED a ZÓNA bolo vydaných medzi klientov 82 836 ks sterilných injekčných striekačiek a materiál znižujúci riziká pri intravenóznom užívaní drog. Klienti programov majú zabezpečené pravidelné, dobrovoľné, anonymné screeningové testovanie HIV protilátok a predtestové a potestové poradenstvo. V roku 2013 bolo otestovaných 15 klientov. Celkovo 120-krát vykonali pracovníci programov poradenstvo na tému substitučná liečba a zároveň sa zúčastnili na konferencii psychiatrov v Nitre, kde prezentovali združenie a jeho činnosti za účelom demytizácie klientov a uľahčenia komunikácie. Pracovníci združenia kontaktovali všetky lekárne v meste Sereď a Trnava (34 lekární) s cieľom zistenia konkrétneho stavu predaja/nepredaja injekčných striekačiek a ozrejmovania rizík súvisiacich s injekčným užívaním. Centrum pre liečbu drogových závislostí v roku 2013 realizovalo výmenu injekčných striekačiek. Spolu bolo distribuovaných injekčným užívateľom drog 14 093 kusov sterilných ihliel a striekačiek, bolo 4 500 kontaktov s viac ako 300 klientmi. V substitučnej

metadónovej a buprenorfinovej liečbe (Naloxón) bolo v roku 2013 v Centre pre liečbu drogových závislostí v Bratislave zapojených 403 pacientov.

Aktivita č. 15

Názov: Celoslovenská školská preventívna kampaň „Červené stužky“

V roku 2013 bol v rámci rozvojového projektu MŠVVaŠ SR pod názvom „Zdravie a bezpečnosť v školách 2013“ podporený s finančnou čiastkou z MŠVVaŠ SR 4 564,00 eur celoslovenský projekt „Červené stužky“, organizovaný ako 7. ročník celoslovenskej školskej kampane Gymnázium sv. Františka z Assisi v Žiline. Kampaň sa začala 1. 9. 2013 a vyvrcholila v predvečer Svetového dňa boja proti AIDS - 29. novembra 2013 stretnutím škôl a školských zariadení na Mestskom úrade v Žiline. Kampaň sa zameriavala na mladých ľudí, na poskytnutie a zvýšenie odborných vedomostí o HIV/AIDS, ktoré sú najúčinnjším prostriedkom prevencie - boja proti AIDS. Kampaň sa uskutočnila pod garanciou viacerých odborných pracovísk na Slovensku a v zahraničí, oslovila školy a školské zariadenia na Slovensku. Počas kampane boli všetky informácie dostupné na webovej stránke www.cervenestuzky.sk. Do siedmeho ročníka kampane sa zapojilo 520 škôl a školských zariadení Slovenska (74 gymnázií, 195 stredných škôl, deväť školských internátov, 196 základných škôl, 43 špeciálnych základných škôl a tri Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva). Na webovej stránke www.cervenestuzky.sk boli priebežne umiestňované všetky informácie pre záujemcov, ako aj harmonogram plánovaných podujatí a informácie o zapojených školách. Hodnotiaca správa aj informácie o všetkých typoch aktivít za rok 2013 sú na webovom sídle www.cervenestuzky.sk.

NRC pre prevenciu HIV/AIDS bolo v roku 2013, podobne ako predchádzajúce roky, odborným garantom kampane.

RÚVZ so sídlom v Žiline sa aj v roku 2013 zapojil do celoslovenskej preventívnej školskej kampane Červené stužky, podporuje kampaň a poskytne odborné poznatky stredným školám v problematike boja proti HIV/AIDS.

Na RÚVZ so sídlom v Dunajskej Strede sa kampaň „Červené stužky“ sa začala 1. septembra 2013 a trvala do 30. septembra. Cieľom bolo poskytnutie informácií a zvýšenie odborných vedomostí o HIV/AIDS širokej verejnosti, oslovené boli najmä školy. Informácie boli dostupné na webovej stránke www.ruvzds.sk.

Aktivita č. 16

Názov: Príprava nového odborného usmernenia na zabezpečenie infekcie vírusom ľudskej imunitnej nedostatočnosti

ÚVZ SR pripravil návrh novely predmetného usmernenia. Pripomienky k novele sú zapracované a po schválení návrhu na najbližšom rokovaní národnej komisie bude návrh zaslaný na vnútrorezortné pripomienkové konanie.

Aktivita č. 17

Názov: Ochrana ľudských práv u ľudí s HIV/AIDS

V SR majú všetky osoby s HIV/AIDS rovnaké práva ako iné osoby. Dôležité je, aby dodržiavali zásady prevencie šírenie infekcie HIV.

4.2. Vyhodnotenie plnenia aktivít zameraných na testovanie epidemiologickú surveillance

Na plnení aktivít zameraných na testovanie a epidemiologickú surveillance sa podieľali NRC v spolupráci s laboratóriami, ktoré túto diagnostiku vykonávajú, RÚVZ v SR, mimovládne organizácie a dermatovenerologické oddelenia a gynekologické ambulancie.

Aktivita č. 1

Názov: Laboratórna diagnostika HIV

NRC poskytuje preventívne aj anonymné vyšetrenia anti-HIV protilátok z preventívnych dôvodov v ambulancii NRC každý pondelok a stredu od 9.30 - 11.00 hod. NRC vyšetruje tiež prognostické markery infekcie HIV (vírusovú záťaž, rezistenciu a polymorfizmus koreceptora CCR5 a tropizmus HIV) u pacientov s HIV na infekčných klinikách v SR. NRC poskytuje odporúčania infektológom pre nasadenie či zmenu liečby v procese monitorovania infekcie HIV u pacientov.

Od 1. 1. - 31. 12. 2013 NRC pre prevenciu HIV/AIDS v spolupráci s poliklinikou SZU vykonalo 608 skriningových vyšetrení anti-HIV protilátok metódou ELISA Ab/Ab z preventívnych dôvodov a pre potreby terénnych laboratórií, NTS a pacientov ambulancie NRC 438 konfirmačných vyšetrení HIV-reaktívnych vzoriek pomocou metód ELISA Ag/Ab, Western Blot a pomocou metódy PCR. V spolupráci s infekčnými klinikami sa podieľalo na monitorovaní terapie pacientov s HIV. V rámci testovania laboratórnych prognostických markerov u pacientov s HIV sa vykonalo 16 vyšetrení avidity, 762 vyšetrení vírusovej záťaže, 163 vyšetrení rezistencie HIV na antiretrovírusové liečivá u pacientov s HIV. Vyšetrenie 32 delta polymorfizmu koreceptora HIV CCR5 sa vykonalo u 84 pacientov s HIV a u 42 vyšetrenie tropizmu HIV. V roku 2013 vykonalo u 72 pacientov vyšetrenie subtypu vírusu HIV pre epidemiologické účely.

Testovanie na anti-HIV protilátky poskytujú aj niektoré RÚVZ v SR (napr. v Trenčíne - 51, Žiar nad Hronom – 17, Nové Zámky – 8, Košice – 322, Liptovský Mikuláš – 3, Žilina - 93).

Vedúca NRC sa v roku 2013 zúčastnila na pozvanie ECDC stretnutia v Záhrebe za účelom prípravy nového systému zberu dát o epidemiologickej situácii a sociálnych faktoroch ovplyvňujúcich epidemiologickú situáciu infekcie HIV/AIDS v jednotlivých štátoch EÚ. Zber dát za SR sa uskutoční v spolupráci s RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave v roku 2014.

Aktivita č. 2

Názov: Epidemiologické vyšetovanie prípadov HIV infekcie a AIDS

Je zabezpečené odborom epidemiológie RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave, ktorý je špecializovaným pracoviskom pre surveillance HIV/AIDS v SR. Zodpovedá najmä za správnu prax epidemiologického vyšetovania prípadov HIV infekcie v SR, ich registrovanie v národnom epidemiologickom informačnom systéme a reportovanie dát zo surveillance do informačných systémov Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb a Regionálneho úradu Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu.

Aktivita č. 3

Názov: Sledovanie pohlavne prenosných ochorení v dermatovenerologických, gynekologických a urologických zdravotníckych zariadeniach

RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave vykonával činnosti na zlepšenie hlásenia, vyšetovania a vykazovania STI v národnom epidemiologickom informačnom systéme. V roku 2013 metodicky usmerňoval epidemiologické vyšetovanie nových prípadov syfilisu, kongenitálneho syfilisu, kvapavky, chlamýdiových infekcií a podozrení na

lymfogranuloma venereum. Priebežne a pri príprave analýzy výskytu HIV/AIDS pre výročné správy vykonával kontroly správnosti a úplnosti dát pri individuálnom vykazovaní prípadov sexuálne prenosných infekcií v Epidemiologickom informačnom systéme (EPIS). Pripravil podklady pre zavedenie nových premenných pri vykazovaní prípadov STI do EPIS v roku 2013 v zmysle aktualizovaných metadatasetov ECDC. Mesačne bolo zo SR podávané hlásenie o neobvyklých udalostiach v prenose STI do EPIS STI v ECDC (The Epidemic Intelligence Information System for the European Network for STI Surveillance). V septembri 2013 boli zaslané súbory individuálne vykazovaných prípadov STI, ktoré sa vyskytli v roku 2012 do TESSy ECDC. V súčasnosti sa posudzuje draft európskej správy o výskyte STI. Táto bude súčasťou správy ECDC „Annual epidemiological report 2013“. V roku 2012 a začiatkom roka 2013 epidemiológ RÚVZ Bratislava hlavné mesto zbieral podkladové údaje o aktuálnej situácii v surveillancie pohlavne prenášaných chlamýdiových infekcií v SR, vypracoval národnú správu a priamym elektronickým prepojením ju zaslal 30.1.2013 pod hlavičkou „ECDC Chlamydia Control Survey 2012 Slovakia“ do Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb. Pre projekt Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb „Effectiveness of Antenatal Screening programmes for HIV, syphilis, hepatitis B and rubella“ vypracoval epidemiológ RÚVZ Bratislava hlavné mesto v roku 2013 správu o riadení prevencie prenosu HIV infekcie a syfilisu z matky na dieťa v SR. V tejto problematike celoročne spolupracoval s Odborom koordinácie protidrogovej stratégie a monitorovania drog MZ SR a hlavným odborníkom pre medicínu drogových závislostí. Komunikácia epidemiológa RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave s tímom ECDC špecializovaným na projekte sledovania rezistencie gonokokov na antibiotiká (The European Gonococcal Antimicrobial Surveillance Programme / Euro-GASP) vyvrcholila účasťou slovenského zástupcu (mikrobiológ HaPL s.r.o.) na konzultačnom stretnutí ECDC v decembri 2013. Projekt, ktorý koordinuje ECDC od roku 2009, bude pokračovať s účasťou SR aj v roku 2014. V roku 2013 bola publikovaná správa o situácii vo výskyte pohlavne prenosných chorôb v SR v roku 2012 v celoslovenskej výročnej správe o činnosti RÚVZ v SR za rok 2012. V roku 2013 bola vypracovaná národná správa o pokroku v boji proti HIV/AIDS vo svete pod názvom „Global AIDS Response Progress: Reporting 2013“. Celosvetovo vypracovanie správy riadilo UNAIDS a v Európe organizovalo práce na správe Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb (ECDC - European Centre for Disease Prevention and Control). Pôvodne ide o tri samostatné správy pre tri rôzne subjekty, ktoré boli reportované po roku 2001 každý rok alebo v dvojročných intervaloch. Jednotlivé štáty poskytovali národnú správu pre UNAIDS (Global AIDS Response Progress), WHO/UNICEF (Universal Access in the Health Sector) a ECDC (Dublin Declaration). V roku 2013 došlo k ďalšej harmonizácii správy pre objektivizáciu politického, ekonomického, multirezortného, mimovládneho a medicínskeho (stav a pokrok v parametroch prevencie, výskytu a terapie HIV infekcie) zázemia, ktoré vytvárajú jednotlivé štáty pre boj proti AIDS. Reportovanie za SR bolo vykonané elektronicky v marci 2013.

Aktivita č. 4

Názov: Nízkoprahové testovanie na HIV protilátky pre ohrozené skupiny

V rámci medzinárodnej kampane Európsky týždeň testovania Občianske združenie Odyseus zabezpečilo klientom a klientkám programu „Chráň sa sám“ možnosť bezplatného nízkoprahového testovania na HIV/AIDS. Počas Európskeho týždňa testovania bolo uskutočnené jedno nízkoprahové testovanie na HIV protilátky a jedno nízkoprahové testovanie na protilátky syfilisu. Od jesene 2013 sa stalo nízkoprahové testovanie na HIV a syfilis protilátky pravidelnou súčasťou ponúkaných služieb. Za rok 2013 testovali 74 osôb a všetky testy boli negatívne. Testovanie bolo poskytované na podujatiach Šaris open day, Žakovíc open a Dni Petržalky.

Aktivita č. 5

Názov: Testovanie tehotných žien z rizikových skupín

Testovanie tehotných žien je zabezpečené prostredníctvom činnosti NRC a mikrobiologických laboratórií. Vyšetrenie je realizované na základe odporúčania gynekologického lekára. Podľa hlásení NRC bolo od roku 1985 do 31. 12. 2013 vykonaných 613 972 vyšetrení u gravidných žien.

V roku 2013 toto pracovisko metodicky usmerňovalo epidemiologické vyšetrovanie nových prípadov HIV infekcie, prípadov AIDS, prípadov pôrodov u HIV pozitívnych žien, doplňovanie údajov o prípadoch HIV infekcie diagnostikovaných v minulosti a hlásenie prípadov HIV, AIDS a úmrtí zo štyroch centier pre dispenzarizáciu a liečbu HIV infikovaných pacientov. Priebežne a pri príprave analýzy výskytu HIV/AIDS pre výročné správy vykonávalo kontroly správnosti a úplnosti dát pri individuálnom vykazovaní prípadov HIV infekcie a prípadov AIDS v EPIS. Pripravilo podklady pre zavedenie nových premenných pri vykazovaní prípadov HIV do EPIS v roku 2013 v zmysle aktualizovaných metadatasetov ECDC. V roku 2013 bola publikovaná správa o situácii vo výskyte HIV/AIDS v SR v roku 2012 v celoslovenskej výročnej správe o činnosti RÚVZ v SR za rok 2012. V roku 2013 boli reportované slovenské prípady HIV, AIDS, úmrtí v súvislosti s HIV/AIDS za rok 2012 do TESSy ECDC v termíne do 16. septembra 2013. Hlásené boli aj počty testovaní HIV statusu do EPIS ECDC. Následne bola v októbri a novembri 2013 oponovaná, opravená a doplnená európska správa „HIV/AIDS surveillance in Europe 2012“, ktorú ECDC zverejnilo 30. 11. 2013.

NRC HIV/AIDS na SZU mesačne spracovávalo hlásenia o vyšetrovaní anti-HIV protilátok zasielané do NRC zo ÚVZ, HTO a OKM z celého Slovenska a následne ich zasielalo do RÚVZ Bratislava, hlavné mesto so sídlom v Bratislave, v spolupráci s ktorým NRC analyzovalo šírenie infekcie HIV v SR podľa pohlavia, spôsobov prenosu, kraja, veku, štádia ochorenia, krajiny pôvodu a tiež subtypov HIV a rezistencie na ART.

4. 3. Vyhodnotenie plnenia aktivít zameraných na liečbu a starostlivosť osôb s HIV/AIDS

Aktivity zamerané na liečbu a starostlivosť o osoby s HIV/AIDS plnili ambulancie pre dispenzarizáciu pacientov s infekciou HIV/AIDS v Bratislave, Banskej Bystrici, Košiciach a Martine, ako aj NRC.

Aktivita č. 1

Názov: Monitorovanie liečby osôb s HIV a osôb s AIDS, vrátane sledovania matiek a ich detí, monitorovanie liečby, sledovanie koinfekcií (napr. TBC, HBV, HCV)

Všetky osoby infikované vírusom HIV a chorí na AIDS sú dispenzarizovaní a poskytujú sa im, pokiaľ je indikovaná, špecifická antiretrovírusová terapia na niektorom zo štyroch nasledovných pracovísk: Ambulancia pre dispenzarizáciu pacientov s infekciou HIV/AIDS v Bratislave, Banskej Bystrici, Martine a Košiciach, ktoré sú zriadené pri lôžkových infektologických pracoviskách v uvedených mestách. Tieto pracoviská zabezpečujú sledovanie aj HIV pozitívnych gravidných žien, špecifickú starostlivosť počas pôrodu, ale aj starostlivosť o ich deti. Doteraz bolo zaradených do dispenzarizácie v uvedených štyroch centrách 406 osôb vrátane cudzincov. V súčasnosti je liečených v SR antiretrovírotikami 251 infikovaných. Pre všetkých pacientov, u ktorých bola indikovaná antiretrovírusová liečba, bol tento typ liečby zabezpečený optimálnou kombináciou liekov, čo prispelo aj k zníženiu rizika šírenia infekcie znížením vírusovej nálože u infikovaných osôb. V rámci kategorizácie boli aj v roku 2013 zaradené nové liečivá a liekové formy po ich registrácii. Naďalej je v SR zabezpečená plná úhrada všetkých dostupných antiretrovírotík zdravotnými poisťovňami, čím

je naďalej zachovaná dostupnosť liečby pre všetkých, u ktorých je indikovaná. Ženám počas tehotenstva a počas pôrodu bola podávaná antiretrovírusová terapia podľa odporúčaných postupov za účelom maximálneho zníženia rizika prenosu infekcie na plod. U detí narodeným HIV infikovaným matkám boli podávané ihneď po narodení antiretrovirotiká profylakticky a boli dispenzarizovaní za účelom vylúčenia prenosu infekcie. Na základe doterajších vyšetrení sa prenos z matky na deti ani v tomto roku nepotvrdil v žiadnom zo sledovaných prípadov. V SR je dohodnutý jednotný postup na vyššie uvedených pracoviskách poskytujúcich antiretrovírusovú liečbu v prípadoch keď je indikovaná postexpozičnú profylaxiu zdravotníckych pracovníkov (výnimočne aj iných osôb), ktorí boli vystavení špecifickému riziku prenosu infekcie HIV. Vo všetkých centrách je vytvorená pohotovostná rezerva antivirov, čím je táto profylaxia dostupná v potrebnom časovom intervale pre osoby z celého územia Slovenska. V roku 2013 bola postexpozičná profylaxia indikovaná v troch prípadoch, prenos infekcie sa nateraz nepotvrdil v žiadnom z nich.

Aktivita č. 2

Názov: Monitorovanie medikamentózneho liečby všetkých pacientov

Monitorovanie liečby je pravidelnou súčasťou starostlivosti o HIV pozitívne osoby liečené antiretrovirotikami. Sledovanie klinického efektu liečby, ako aj sledovanie počtu CD4 lymfocytov je plne dostupné pre všetky pracoviská. Dostupnosť monitorovania vírusovej záťaže je do určitej miery problematickejšia pre osoby žijúce vo vzdialenejších regiónoch od NRC. Monitorovanie vírusovej rezistencie nateraz nepatrí medzi bežne dostupné vyšetrenia.

Aktivita č. 3

Názov: Presadzovať zásadu dostupnosti a bezplatnosti liečby osôb s HIV/AIDS

Všetkým HIV pozitívnym osobám, u ktorých je indikované podávanie antiretrovirov, je táto liečba dostupná a plne hrazená zdravotnými poisťovňami. Umožňuje to spôsob kategorizácie antiretrovírusových prípravkov, ktorý už dlhoročne uplatňuje zásadu plnej úhrady v tejto skupine liekov. V tomto roku nastal problém s dostupnosťou lieku prvej línie (Stocrin), nakoľko po cenových reguláciách zo strany MZ SR na žiadosť výrobcu bol tento liek z kategorizácie vyradený.

Aktivita č. 4 (Postexpozičná profylaxia profesionálnej nákazy vírusom HIV) a aktivita č. 5 (Postexpozičná profylaxia nákazy vírusom HIV po znásilnení, po použití ihly, ktorú predtým použila HIV infikovaná osoba a po sexuálnom styku s osobou s HIV infekciou)

Pre postexpozičnú profylaxiu zdravotníckych pracovníkov (výnimočne aj iných osôb), ktorí boli vystavení špecifickému riziku prenosu infekcie HIV, je vytvorená vo všetkých centrách pre dispenzarizáciu osôb s HIV/AIDS pohotovostná rezerva antiretrovirov. Antiretrovirotiká na postexpozičnú profylaxiu majú k dispozícii aj na niektorých infekčných oddeleniach.

5. Záver

V roku 2013 bola venovaná pozornosť základným cieľom národného programu. Prevencia HIV/AIDS bola zameraná najmä na zníženie rizika vzniku a šírenia HIV infekcie a na zníženie nežiaducich následkov, osobný a sociálny dosah HIV infekcie na jednotlivcov a spoločnosť. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch sa pokračovalo v aktivitách národného programu zameraných na prevenciu HIV/AIDS, testovanie, epidemiologickú surveillanciu, poradenstvo, monitoring, liečbu a starostlivosť o osoby s HIV/AIDS.

Prevencia HIV/AIDS je zameraná na celú populáciu SR, s dôrazom na špecifické rizikové skupiny obyvateľstva. V rámci preventívnych aktivít bola zabezpečená prevencia u klientov vo výkone väzby alebo trestu odňatia slobody. Zabezpečená bola aj prevencia u príslušníkov

Ozbrojených síl SR a rovnako u hasičov, záchranárov a policajtov. Edukačné aktivity formou prednášok na školách, besied, realizácie projektu „Hrou proti AIDS“ vykonávali všetky RÚVZ v SR. Edukovaných bolo viac ako 6 000 žiakov a študentov škôl v celej SR. Zabezpečená bola aj realizácia prevencie v skupine mužov majúcich sex s mužmi, osôb poskytujúcich platené sexuálne služby a injekčných užívateľov drog predovšetkým prostredníctvom aktivít občianskych združení.

Realizované bolo aj testovanie v rizikových skupinách i anonymné testovanie. Okrem toho bola poskytnutá liečba osôb s HIV resp. AIDS, ktoré si to vyžadovali.

Na základe vyhodnotenia jednotlivých aktivít možno konštatovať, že základné aktivity národného programu boli v roku 2013 splnené.